

Nr B 4

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring i 64 § 2 mom. livsmedelsstadgan rörande gräddglass och glass.

Tredje lagutskottet har behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr B 148 i första kammaren av herr *Jonasson m. fl.* samt nr B 190 i andra kammaren av herr *Wahrendorff m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, yrkas, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av livsmedelsstadgan, att benämningen glass förbehålles glass vid vars tillverkning såsom fettämne använts endast mjölkfett, och att särskild benämning införes att användas vid saluhållande av annan glass, så att varje möjlighet till förväxling undanröjes».

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen II:B 190.

Över motionerna har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver utlåtanden inhämtats från lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen, kontrollstyrelsen och överståthållarämbetet. Veterinärstyrelsen har som svar i ärendet åberopat yttrande av statens institut för folkhälsan. Överståthållarämbetets remissvar har varit åtföljt av yttrande från Stockholms stads hälsovårdsnämnd, som till remissens besvarande överlämnat en av förste stadsveterinären i ärendet avgiven promemoria, och från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse. På begäran av utskottet har därjämte yttrande avgivits av Sveriges kemiska industrikontor, Nämnden för svensk språkvård, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges glassindustriers riksförbund, Svenska mejerierernas riksförening u.p.a., Glace-Bolaget aktiebolag, Kooperativa förbundet samt Riksförbundet Landsbygdens folk. Vidare har Stockholms handelskammare samt Sveriges hantverks- och småindustriorganisation på eget initiativ inkommit med yttrande.

Motionerna

I motionerna anföres bl. a.:

Jämlikt 64 § 2 mom. livsmedelsstadgan förbehålles benämningen gräddglass sådan glass, som innehåller minst 12 gram mjölkfett per 100 gram och vid vars tillverkning annat fettämne icke använts än mjölkfett. Bestämmelsen leder till att benämningen glass får användas fritt, under förutsättning allenast att vad som angives i 1 mom. i samma paragraf rörande pastörisering och förvaring vid viss temperatur iakttagits. 64 § i livsmedelsstadgan ger alltså

ett visst skydd åt den kvalitativt bättre varan genom att icke tillåta den andra varan att utnyttja benämningen, men den framtingar därmed särskilda åtgärder från tillverkarna av den bättre varan, för att konsumenternas uppmärksamhet skall bli inriktad på åtskillnaden. Det ur konsumentsynpunkt riktigaste hade givetvis varit, att benämningen glass förbehållits den bättre varan, d. v. s. sådan vara, som nu får benämnas gräddglass, medan den andra varan fått söka sig ut bland konsumenterna under sådana benämningar, ev. statligt föreskrivna sådana, att varje möjlighet till förväxling undanröjes.

Gräddglassen är ett födoämne, särskilt uppskattat på grund av kalorivärdet och den lätthet, med vilken det kan förtäras, och därmed särskilt betydelsefullt för barnen. Å andra sidan är det uppenbart, att genom att benämningen glass icke förbehållits den bättre varan konsumenternas möjlighet att hålla isär de skilda glassorterna icke är i görligaste mån säkerställd. Anledning finns till antagande, att just genom att all slags glass får säljas under benämningen glass, den glass som icke innehåller mjölkfett inköpes i den tron, att varan utgöres av gräddglass och därmed innehåller de för konsumenterna särskilt betydelsefulla ämnena. — — —

Ett ytterligare skäl för det av oss nedan angivna yrkandet är, att om benämningen glass förbehålles vara, vid vars tillverkning såsom fettämne använts endast mjölkfett, avsättning inom landet skulle beredas en viss del av det rådande inhemska överskottet på mjölkfett. Även om detta skäl möjligen kan anses sakna större betydelse i här förevarande samband synes det dock böra beaktas.

Gällande rätt m.m.

Glasstillverkningen

År 1956 utgjorde enligt kommerskollegii industristatistik tillverkningen av glass i företag med minst fem anställda ungefär 5 000 ton till ett värde av drygt 25 miljoner kronor. Officiell statistik saknas beträffande den tillverkning som sker i mindre företag.

Vid tillverkningen användes antingen mjölkfett i form av mjölk, grädde eller smör eller också margarin eller fettemulsion. I ringare omfattning tillverkas även glass utan fettämne, s. k. frukt- eller vattenglass.

Tillverkningen bedrivs dels av ett flertal mejeriföreningar och deras dotterföretag, vilka icke alls torde använda margarin eller fettemulsion vid framställningen, och dels av enskilda företag, som endast i mindre utsträckning torde nyttja mjölkfett.

De mest representativa sammanslutningarna för glasstillverkarna torde vara Sveriges glassindustriers riksförbund, till vilken är ansluten glasstillverkare representerande över $\frac{3}{4}$ av all skattebelagd glass, evad denna innehåller mjölkfett eller margarin eller framställs utan något fettämne, samt Svenska glasstillverkareförbundet, som omfattar ett 80-tal mindre glassföretag.

Historik

Livsmedelslagstiftningen har väsentligen två syften, dels att såvitt möjligt skydda konsumenterna mot hälsovådliga eller eljest mindervärdiga livsmedel och dels att främja redligheten i livsmedelshandeln.

Före tillkomsten av 1951 års livsmedelsstadga fanns ingen enhetlig reglering av detta område, utan bestämmelser om livsmedel förekom uppdelade på en mängd lagar och författningar. Särskilda föreskrifter om glass lämnades första gången i *förordningen den 21 juli 1937 med vissa bestämmelser rörande till människoföda avsedd mjölk och grädde*, vari det föreskrevs att glass icke fick försälas inom område där 1919 års hälsovårdsstadga gällde, om vid varans beredning använts mjölk eller grädde som ej undergått pastörisering. I övrigt saknades författningsbestämmelser på området.

I en framställning år 1934 till Kungl. Maj:t hemställde ett antal glasstillverkare i Göteborg om införande av sådana bestämmelser, att vara, som innehölle annat fettämne än mjölkfett eller vars fetthalt ej uppginge till 9 procent, ej skulle få försälas under namn av glass eller därmed likställd beteckning, såsom icecream, ispaj och dylikt. Framställningen remitterades till lantbruksstyrelsen, som förordade, att beteckningen glass skulle, bortsett från s. k. vattenglass, förbehållas sådana varor, som icke innehölle annat fett än mjölkfett, varjämte, för undvikande av illojal konkurrens, en minimifetthalt av 10 procent borde föreskrivas. Kommerskollegium, som även hördes, överlämnade yttranden från Sveriges kemiska industrikontor och Stockholms handelskammare. I likhet med dessa organisationer framhöll kollegium att ordet glass endast betecknade frusen vara och att varan enligt gängse uppfattning icke behövde innehålla något mjölkfett. Såväl kollegium som de båda organisationerna föreslog i stället, att benämningen gräddglass skulle förbehållas salubjuden vara, som innehölle viss minimihalt mjölkfett. Genom beslut den 14 februari 1936 fann Kungl. Maj:t framställningen icke föranleda någon vidare åtgärd.

I betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. (SOU 1941:22) yttrade *livsmedelslagstiftningssakkunniga* (s. 226), att i författningen borde införas en bestämmelse, som skyddade kvalitetsbenämningen gräddglass och liktydiga varubeteckningar. I överensstämmelse med vad som föreskrivits om grädde föreslogs, att minimifetthalten hos gräddglass borde bestämmas till 12 procent och att annat fettämne än mjölkfett ej skulle få förekomma i sådan vara.

1948 års *livsmedelssakkunniga* föreslog i betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. (SOU 1949:43 s. 239) en märkningsbestämmelse beträffande glass, vari såsom råvara ingick annat fett än mjölkfett. Detta syntes de sakkunniga böra anges å förpackning, vari varan saluhölls, med orden »tillverkad av fettemulsion», vilket skulle gälla även om glassen tillverkats av en blandning av riktig mjölk eller grädde och annat fett. I sitt författningsför-

slag upptog de sakkunniga en särskild bestämmelse härom (60 § 2 mom.). Vidare anfördes i betänkandet:

De sakkunniga ha även övervägt frågan att införa skydd för andra glassbenämningar än gräddglass. Det har därvid ifrågasatts, att benämningen glass över huvud skulle förbehållas glass, som endast innehåller mjölkfett. Enligt de sakkunnigas uppfattning skulle emellertid en sådan inskränkning i användningen av ordet glass strida mot allmänt språkbruk. Möjligen skulle man kunna tänka sig att för här avsedda fall förbehålla benämningen mjölkglass. En bestämmelse härom skulle emellertid knappast vara av något större värde, då berörda benämning användes mycket sällan. Bestämmelsen har heller icke upptagits i förslaget.

I proposition år 1951 med förslag till livsmedelsstadga (nr 63), som i 64 § innehöll den nu gällande bestämmelsen, anförde *chefen för inrikesdepartementet*, statsrådet Mossberg, på förevarande punkt bl. a följande (s. 192):

Den i 2 mom. livsmedelssakkunnigas förslag upptagna deklarationsskyldigheten för glass, vari ingår annat fett än mjölkfett, finner jag kunna utgå. Det är här icke fråga om en hygienisk föreskrift utan närmast om en rent ekonomisk sådan. Trots den utveckling, som förhållandena på ifrågavarande område undergått, måste det konstateras, att glass alltjämt inköpes icke på grund av den näring som finns i densamma utan mera som ett rent njutningsmedel. Det kan då ur allmän synpunkt knappast anses nödvändigt att föreskriva särskild deklarationsskyldighet för den som saluhåller glass, vari ingår annat fett än mjölkfett såsom råvara. Jag vill därför förorda, att 2 mom. helt utgår.

Särskilda bestämmelser om glass, som saknar fett över huvud taget, anser jag av förut antydda skäl icke erforderliga.

I likalydande *motionerna I:350 och II:466* yrkades införande av den av de sakkunniga föreslagna regeln om viss deklarationsskyldighet för glass i förpackat skick och till stöd härför androgs:

Departementschefen har också anført, att glass alltjämt inköps mera som ett rent njutningsmedel än som ett näringsmedel. Departementschefen torde härvid ha haft gatuförsäljningen av glass i tankarna. Utvecklingen har emellertid gått därhän, att glass numera i ganska beaktansvärd mängd i förpackat skick levereras till hushåll såsom dessertträtt. På grund av den stora kvalitetskillnad, som finns mellan glass med mjölkfett och glass utan sådant, måste det vara av vikt för konsumenten att redan av förpackningen kunna se vad slags glass som erhålles. Denna åtgärd skulle också bidra till att öka mjölkfettförbrukningen. Såväl landets överskott på mjölkprodukter som glasskonsumtionen är störst på sommaren. För tillverkningen av mjölkfettsglasen åtgår en avsevärd mängd mjölkprodukter, och tillverkningen tjänar därför som regulator för detta överskott. Den berörda deklarationsskyldigheten skulle förstärka dess verkan i sådant hänseende.

Andra lagutskottet förklarade i sitt utlåtande över propositionen på hösten 1951 (nr 34 s. 90) i förevarande avseende endast, att det icke fann det av mo-

tionärerna åberopade skälet bärande, att deklARATIONSSKYLDIGHETEN skulle bidra till att öka mjölkfettsförbrukningen under sommaren.

Gällande bestämmelser

Livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (SFS nr 824) innehåller i 8 kap. särskilda bestämmelser om vissa livsmedel, varvid i de inledande stadgandena (35—37 §§) anges, att det är livsmedlets benämning som skyddas, samt i de följande ges bestämmelser, att livsmedel med viss benämning skall ha viss sammansättning.

64 § 1 mom. ger en föreskrift om pastörisering av glass och 2 mom. lyder:

»Gräddglass skall innehålla minst 12 gram mjölkfett per 100 gram. Annat fettämne får icke användas såsom råvara vid tillverkning av gräddglass.»

I närmast föregående paragraf stadgas bl. a., att margarinvara ej får utbjudas eller försäljas under benämning, vari ingår något av orden smör, grädde, mjölk, mejeri, ko, ladugård och herrgård eller annat ord, som ger varan sken av att ha samband med eller eljest häntyder på lantushållning eller mejerihantering. Ej heller får utbudande eller försäljning ske under angivande av att varan härrör från en tillverkare, i vars firma ingår ett sålunda förbjudet ord. Vid utbudande eller försäljning av margarinvara får ej å varan eller dess förpackning eller å anslag, som hänsyftar på varan, finnas anbragt bild eller meddelande, som ger varan sken av att ha samband med lantushållning eller mejerihantering. Margarin eller fettemulsion får ej heller saluhållas under tillkännagivande att i varan ingår fett, framställt ur mjölk.

Bland samma kapitelns inledande bestämmelser finns i 35 § en föreskrift, att där beträffande livsmedel med viss varubenämning i kapitlet anges, att det skall ha särskild sammansättning eller beskaffenhet, får varan icke saluhållas som livsmedel under angiven eller liktydig benämning utan att föreskriften uppfyllts. Detta gäller vare sig benämningen brukas ensam eller i ordsammanställning, som antyder likhet i användningen, samt skall också gälla motsvarande benämningar på främmande språk.

Enligt 37 § får ej heller å vara, för vilken användandet av viss benämning är förbjudet, å förpackning, å varan tillhörande anslag eller skylt eller i annons eller annan reklam finnas anbragt bild eller meddelande som ger varan sken av att utgöra den vara, som utmärkes genom benämningen.

7 kap. innehåller åtskilliga bestämmelser (27—34 §§) angående märkning av livsmedel. Dylika bestämmelser återfinnes även i andra delar av livsmedelsstadgan.

I 28 § föreskrives att livsmedel, som saluhålles i detaljhandeln i förpackat skick, skall å förpackningen vara märkt med uppgift om dels innehållets benämning, dels tillverkarens, förpackarens eller säljarens namn eller

firma och hemvist, dels ock innehållets nettovikt vid förpackningstillfället. Denna märkningsskyldighet avser i princip alla i detaljhandeln förekommande livsmedelsförpackningar oavsett deras beskaffenhet. Beträffande partihandeln har samma behov av märkningsbestämmelser icke ansetts föreliggande. Från den i 28 § föreskrivna märkningsskyldigheten ges i 30 § vissa undantag, nämligen om livsmedlet förpackats å försäljningsstället (butiksförpackning) eller om förpackningens innehåll har lägre vikt än 100 gram eller högre vikt än 10 kilogram eller om det gäller färska livsmedel i fast form i genomskinlig förpackning.

Under utarbetandet av dessa bestämmelser övervägde livsmedelssakkunniga även frågan om obligatorisk innehållsdeklaration men ansåg sig icke böra föreslå någon generell föreskrift härom. Departementschefen anförde, att det torde vara att gå för långt att kräva att innehållets beskaffenhet närmare skulle anges, men betonade, att för goda varor kunde en deklaration snarare betraktas som en god reklam än motsatsen, och uttalade förhoppningen, att innehållsdeklaration komme att upptagas å livsmedelsförpackning i större utsträckning än dittills. I anledning av några motioner, vari hemställdes att i 32 § upptagna bestämmelser om varudeklaration angående barnmat måtte utsträckas till att gälla alla förpackade livsmedel, uttalade andra lagutskottet, att även om det funne i hög grad önskvärt, att förpackningar vore försedda med innehållsdeklaration, tvingande bestämmelser därom ännu så länge icke borde införas. Därvid anmärkte utskottet, att motionärernas förslag beträffande vissa livsmedel måste anses omöjligt att realisera och i andra fall icke skulle medföra några upplysningar av värde för allmänheten.

Föreskrifter om varudeklaration i större eller mindre utsträckning finns dock intagna i livsmedelsstadgan för åtskilliga specialfall. Å förpackning med livsmedel innehållande konstgjort sötmedel skall detta anges (31 §). Livsmedel, som anges vara särskilt lämpat för barn, skall ha förpackningen märkt med uppgift om samtliga i varan ingående råvaror och tillsatser (32 §). Å förpackning eller i reklam får uttryck som antyder att varan innehåller vitaminer, mineralämnen eller andra näringsämnen, vilka ej nämnvärt bidrar till kaloritillförseln, användas endast om arten och halten av dylika ämnen närmare anges. Uppgift om halten behöver dock icke lämnas beträffande vissa vanliga livsmedel som mjölk, smör, kött- och fiskvaror, frukt och grönsaker m.m. (34 §). Mjölkpulver med högre fetthalt än 1,5 gram per 100 gram får saluhållas endast i slutna förpackning med därå angiven fetthalt samt får innehålla högst 5 gram vatten per 100 gram. Annat mjölkpulver får saluhållas endast under benämningen skummjölkpulver e. d. (46 § 3 mom.). Liknande bestämmelse gäller för koncentrerad (kondenserad) mjölk (47 § 3 mom.). Benämning av mesvara, som antyder särskilt hög fetthalt, t. ex. gräddmessmör, får ej ske utan att förpackningen är märkt

med uppgift om lägsta fetthalt i varan (53 § 2 mom.). Arten och halten av bindemedel i korv skall i vissa fall anges på eller invid den saluhållna varan (66 § 1 mom. fjärde stycket). Förpackning till saft, sylt, mos o. d. skall, där växtnamn icke ingår i varubenämningen, vara märkt med uppgift om det eller de bär-, frukt- eller andra växtslag, som använts som råvara (77 § 3 mom.). Vid beredning av sådan vara i mera väsentlig utsträckning av torkade bär eller torkad frukt skall detta särskilt utmärkas (79 § 2 mom.). Ytterligare ett par bestämmelser finns, som emellertid i detta sammanhang har mindre betydelse (82 § och 85 § sista stycket).

För överträdelse av 64 § 2 mom. och åtskilliga andra av ovan återgivna bestämmelser, som avser att livsmedel skall saluhållas under viss benämning, är straffet enligt 108 § 5) dagsböter. Domstolen kan vidare jämlikt 108 § förklara det varuparti överträdelsen gäller förverkat eller förena straffet med skyldighet att utge varans värde. Förutsättning för straff enligt detta författningsrum är att vederbörande ägt eller bort äga kännedom om livsmedlets verkliga beskaffenhet. Den som saluhåller livsmedel i förpackning i strid med märkningsbestämmelse straffas enligt 109 § 9) med dagsböter. Förverkande kan däremot icke ifrågakomma.

Vidare må nämnas att enligt förordningen den 25 maj 1941 om varuskatt (SFS 1948:66) sådan skatt utgår med 65 procent av varans beskattningsvärde för glass, liksom för andra skattepliktiga choklad- och konfityrvaror. Från skatteplikt undantas dock bl. a. färdigställda, för hushåll, restauranger eller matserveringar avsedda efterrätter som helt eller delvis består av glass.

Under årets A-riksdag hemställdes om varuskattens avskaffande i fråga om gräddglass, men riksdagen biföll bevillningsutskottets (nr 8) avstyrkande utlåtande.

Utländsk lagstiftning

Nedanstående uppgifter om utländska bestämmelser på området är hämtade ur några av remissyttrandena, huvudsakligen det som avgivits av Svenska mejeriernas riksförening u.p.a.

Ordet glass är övertaget från franska *glace 'is'*, av latinets *glacies*. Den tyska motsvarigheten är *Eis* eller *Gefrorenes*, *'fruset'*, den danska och den norska *is*, den engelska *ice-cream*, *'frusen gräde'*, varmed kan jämföras den franska *creme à la glace*.

I Norge får saluföras fyra sorters glass, varje sort under en för sorten i fråga fastställd benämning. De fyra sorterna är flöteis (krem), melkeis (krem), fruktis och margarinis. I de två förstnämnda skall ingå mjölkfett till viss minsta kvantitet, olika för de två sorterna, i den tredje åter viss mängd frukt. Margarin får icke ingå i någon av dem. Glass, som icke kan hänföras till någon av de tre förstnämnda sorterna, får icke försäljas under annan be-

nämning än margarinis. Tillverkning därav får emellertid icke upptagas utan särskilt tillstånd av lantbruksdepartementet. Tillstånd har ännu icke meddelats i något fall.

De *danska* föreskrifterna förutsätter, att annan glass icke försäljes än flödeis och mälkeis, båda sorterna med uteslutande mjölkfett såsom fettämne. Den sistnämnda beteckningen skall användas för glass med mindre än 9 % mjölkfett. Sedan tillverkning och försäljning upptagits av annan glass än sådan, som framställts med mjölkfett, har det statliga kontrollorganet intagit den ståndpunkten, att varan skall vara märkt med sådan benämning, att därav framgår, att mjölkfett icke använts vid tillverkningen. De *danska* föreskrifterna är för närvarande föremål för översyn och omarbetning, och det är antagligt, att den nämnda ståndpunkten härvid kommer att klart fastställas såsom bindande bestämmelse.

Den *finska* förordningen om glassprodukter anger, att såsom glassprodukt anses dels glass vid vars tillverkning använts mjölkfett till viss minsta kvantitet för gräddglass och till viss lägre kvantitet för mjölkglass, dels ock frukt-, bär- och saftis. Vid försäljning skall dessa benämningar användas. Såsom margarin och underkastad de särskilda *finska* föreskrifterna om sådan vara anses sådan frusen produkt, som icke enligt vad förut sagts får betecknas såsom gräddglass, mjölkglass eller frukt-, bär- eller saftis.

Gemensamt för våra nordiska grannländer är alltså, att glass, som tillverkas med annat fettämne än mjölkfett eller utan fettämne, skall benämnas så att förhållandet klart framgår, exempelvis genom att beteckningen margarin skall fogas före ordet »glass» eller före ordet »is» eller också så att »glass» resp. »is» icke får ingå i benämningen för varan.

I *England* får en glass säljas under benämningen »ice cream» även om den innehåller annat fett än mjölkfett. Emellertid har där en Food Standards Committee nyligen föreslagit, att glass, vars fett uteslutande härstammar från mjölk, skall få benämnas »dairy ice cream» eller »milk ice» beroende bl. a. på fetthalten. »Milk ice» föreslås skola innehålla minst 2,5 procent mjölkfett, minst 7 procent fettfri mjölktorrs substans och inget annat fett än mjölkfett.

Yttranden

I det övervägande antalet remissyttranden har motionerna avstyrkts. För detta ändamål har väsentligen anförts fyra skäl, nämligen att glass, innehållande annat fett än mjölkfett, icke är underlägset ur kvalitetssynpunkt, att ordet glass i och för sig icke innebär annan bestämning än att det gäller frusen vara, att en ändring i enlighet med motionärernas förslag skulle medföra avsevärda omställningssvårigheter med hänsyn till inarbetade firmamamn och varubeteckningar, vari ordet glass ingår, samt att den föreslagna

ändringen kan beräknas ha en obetydlig inverkan på mjölkavsättningen. Avstyrkande yttranden har avgivits av *veterinärstyrelsen*, *överståthållarämbetet*, under åberopande av Stockholms stads hälsovårdsnämnd samt dess slakt- och saluhallsstyrelse, *Stockholms handelskammare*, *Kooperativa förbundet*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*, *Sveriges kemiska industrikontor*, *Sveriges köpmannaförbund* och *Nämnden för svensk språkvård*.

Riksförbundet Landsbygdens folk, *Glace-Bolaget aktiebolag* och *Svenska mejeriernas riksförening u.p.a.* tillstyrker däremot bifall till motionerna under åberopande av i huvudsak samma motiv, som anförts i dessa.

Lantbruksstyrelsen förklarar sig intet ha att erinra mot den föreslagna ändringen men framhåller, att syftet därmed icke kan nås enbart genom ett lagstadgat skydd för en benämning på en vara, utan att benämningen också måste utnyttjas genom att på framträdande sätt åsättas varan och genom att upplysning sprides om den vara som försäljes under det lagskyddade namnet.

Kontrollstyrelsen, som yttrar sig endast med hänsyn till beskattningsfrågan, anser att en ändrad benämning på glass, vid vars framställning fettbeståndsdelen utgöres av annat fett än mjölkfett, ej torde medföra förändrade betingelser för skattekontrollen.

Inom styrelsen för *Sveriges glassindustriers riksförbund*, vilket företräder glassfabrikanter med motstridiga intressen i denna sak, har enighet om ståndpunktstagande till motionerna icke kunnat uppnås, varför förbundet i sitt remissyttrande redovisar två helt skilda uppfattningar.

Vad till en början angår *kvalitetsfrågan* erinrar *överståthållarämbetet*, att glassförbrukningen under senare tid ökat betydligt och att kravet på att en glassprodukt skall vara näringsfysiologiskt fullgod därför kan tillmätas större vikt än som var fallet vid livsmedelsstadgans tillkomst.

Kooperativa förbundet uttalar, att glass tillverkad av vegetabiliskt fett av experter på området och av stora tillverkare utomlands anses vara av samma värde ur näringsfysiologisk synpunkt som glass tillverkad av mjölkfett. Beträffande risken för åderförkalkning genom övernutrition med fasta fetter anser förbundet, att glass som tillverkas av annat fett än mjölkfett icke har samma nackdel som glass med mjölkfett. Vidare kan det ur smak- och konsistenssynpunkt viktiga smältpunktsintervallet lätt regleras inom de optimala gränserna, tack vare de vegetabiliska fetternas olika egenskaper. Någon skillnad ur hållbarhetssynpunkt eller i fråga om andra i glass ingående näringsämnen än fett, t. ex. mjölkäggvita, anses enligt förbundet heller icke föreligga mellan de båda glasstyperna.

Liknande synpunkter framföres av *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*, *Sveriges kemiska industrikontor* och *Stockholms handelskam-*

mare, medan *veterinärstyrelsen* framhåller, att normalkosten i vårt land bl. a. karakteriseras av en ovanligt hög fetthalt, som ur närings synpunkt ej är önskvärd, och föreslår, att för en glass med lägre fetthalt än 12 procent men innehållande lämplig minimihalt mjölkfett och fettfri mjölktorrs substans exempelvis benämningen mjölkglass bör övervägas.

En annan mening i kvalitetsfrågan har *Svenska mejeriernas riksförening u.p.a.*, *Glacé-Bolaget aktiebolag* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*, vilken sistnämnda organisation förklarar det vara ett första rangens konsumentintresse, att en klar åtskillnad göres mellan olika former av glass.

De remissorgan, som yttrat sig om frågans hygieniska sida, *överståthållar-ämbetet* och *Stockholms stads hälsovårdsnämnd* under åberopande av *slakt- och saluhallsstyrelsen*, förklarar att glassens olika halt av mjölkfett ur denna synpunkt saknar betydelse.

Nära sammanhang med kvalitetsfrågan har de möjligheter till missuppfattning, som med nu gällande bestämmelse kan uppstå för allmänheten beträffande glassens sammansättning.

Svenska mejeriernas riksförening u.p.a. framhåller, att beteckningen grädglass icke synes ha vunnit sådan spridning bland konsumenterna som en garanti för att varan är tillverkad av mjölkfett, att förväxling alltjämt icke förekommer, och fortsätter:

Anledningen härtill torde säkerligen få sökas i att beteckningen glass allmänt uppfattas såsom glass tillverkad av mjölkfett, medan övriga namn för glass — anledning torde icke finnas att här nämna dem — mera skulle syfta på vara utan något fett. Tvivelsutan skulle det därför även ur konsument synpunkt vara en betydande fördel med en sådan ordning, att redan varornas benämning utesluter förväxlingar.

Av skäl, som här icke torde behöva beröras, har lagstiftningen funnit det särskilt angeläget, att sådana benämningar, som antyder mejeri, lanthushållning, smör eller mjölk och grädde m. m., icke få utnyttjas för margarin och fettemulsion, varjämte emballaget för sådana varor skola vara på visst sätt märkta med uppgifter om innehållet så att förväxling är utesluten. Av kända anledningar har under den senaste tiden åtgärder behövt vidtagas för att säkerställa att lagföreskriften också iakttages i hela dess vidd. Mot bakgrunden härav får det anses anmärkningsvärt, att motsvarande skydd icke lämnas konsumenten vid inköp av glass på så sätt, att konsumentens uppmärksamhet måste inriktas på att varan icke innehåller mjölkfett. Det synes därför, att det skulle vara i god samklang med livsmedelslagstiftningen i övrigt om särskilda benämningar måste användas för sådan glass, som innehåller margarin eller fettemulsion eller över huvud taget icke något mjölkfett, så att redan därav klart framgår det sakliga förhållandet.

Samma synpunkter anföres i yttranden från *Sveriges glassindustriers riksförbund*, i vad dess uttalande avser att uttrycka uppfattningen hos de glassfabrikanter, som i tillverkningen använder endast mjölkfett, *Glacé-Bolaget aktiebolag* och *Riksförbundet Landsbygdens folk*, vilken sistnämnda organisation yttrar:

Beteckningen gräddglass missbrukas för närvarande på ett ytterst påtagligt sätt. Tillverkare, som obestriddligen i huvudsak inriktar sin produktion på emulsionsglass eller margaringlass, använder i reklamen — i annonser och på transportbilar — ordet gräddglass och inger på detta sätt konsumenterna förespeglingar om att alla produkter, som saluföres av vederbörande firmor, är gräddglass. På förpackningarna användes mera neutrala benämningar av typen dessertglass. Flertalet konsumenter torde emellertid inte lägga märke till skillnaden utan utgår ifrån att man köpt gräddglass. Utan tvekan vore det av stort värde för konsumenterna om de nu såsom glass saluförda varorna finge benämningar, som uteslöte förväxlingar av anført slag. Eftersom gräddglassen med stor sannolikhet dominerar marknaden, faller det sig naturligt att i enlighet med motionärernas förslag införa bestämmelser innebärande att benämningen glass förbehålles vara, vari till viss procent ingår mjölkfett.

Flera av de remissinstanser, som på denna punkt har annan åsikt, anger att det ur språklig synpunkt saknas anledning att tillstyrka motionerna.

Sålunda framhåller *Sveriges köpmannaförbund*, att glass utgör en allmänt vedertagen benämning, som betecknar en viss typ av vara, utan att därmed någon precisering av varans kvalitet eller i varan ingående ingredienser avses, och att det är principiellt betänkligt att förbehålla en sådan allmän varubenämning för en produkt endast under förutsättning att den framställts på visst sätt. *Kooperativa förbundet*, *Stockholms handelskammare*, *Stockholms stads hälsovårdsnämnd*, *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation* samt företrädare inom *Sveriges glassindustriers riksförbund* för de fabrikanter, som använder margarin eller tillverkar glass utan fettämne, ger uttryck åt samma uppfattning.

Nämnden för svensk språkvård finner det med hänsyn till grundordet glass' ursprung och nuvarande språkbruk icke tilltalande att reservera ordet för en viss glasstyp, som innehåller fett uteslutande av viss art.

I några yttranden påpekas de övergångssvårigheter och utgifter, som skulle uppstå i samband med ett genomförande av motionärernas förslag, på grund av att många glassfabrikanter skulle tvingas ändra i n a r b e t a d e f i r m a n a m n o c h v a r u b e t e c k n i n g a r, vari ordet glass ingår.

Alla remissyttranden som stöder motionerna framhåller betydelsen för mjölkavsättningen inom landet av att den föreslagna ändringen genomföres.

Representanterna inom *Sveriges glassindustriers riksförbund* för de tillverkare, som använder endast mjölkfett, uttalar härom bl. a.:

De erfarenheter, som inom vissa andra länder vunnits, där beteckningen glass eller motsvarande utländska benämning förbehållits glass, vid vars tillverkning såsom fettämne använts endast mjölkfett, gå undantagslöst i den riktningen, att efterfrågan på sådan glass stiger samtidigt som försäljningen av den andra glassen går tillbaka. Ett bifall till motionen synes därför med största sannolikhet komma att leda till att avsättningen av inhemskt mjölk-

fett måste stiga till gagn för de svenska mjölkproducenterna, som ju brottas med kända svårigheter på grund av överskottskris.

— — —
Konkurrensen inom glassområdet är mycket hård. Då de glasstillverkare, som använda mjölkfett vid glassframställningen, icke kunna utvinna högre pris för sin glass än för annan glass, föreligger risk för att de, åtminstone om den tidigare prisrelationen mellan smör och margarin skulle delvis återställas, nödgas övergå till att använda margarin eller fettemulsion.

Glace-Bolaget aktiebolag upplyser att bolaget på grund av konkurrensen från glasstillverkare, som inköper sina råvaror till lägre kostnad — i regel margarin — men vid försäljningen tillämpar samma pris som bolaget, vid upprepade tillfällen tvingats överväga att slopa tillverkningen av gräddglass och övergå till att använda margarin eller fettemulsion.

Gentemot uppfattningen att den jordbrukspolitiska målsättningen skall tillmätas betydelse vänder sig *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*, som anför, att förslaget komme att medföra monopolställning för de glassfabriker, som använder mjölkfett som råvara, och att livsmedelsstadgan därmed skulle bli ett instrument för att försvåra eller förhindra övriga företagens näringsutövning. Organisationen hänvisar i detta sammanhang till att ett bifall till motionerna skulle strida mot de principer, som varit vägledande vid tillkomsten av gällande lagstiftning mot skadlig konkurrensbegränsning.

Utskottet

Motionsyrkandet avser sådan ändring av livsmedelsstadgan, att benämningen glass skall förbehållas glass, vars innehåll av fettämne uteslutande utgör mjölkfett, och att all övrig glass skall saluhållas under annan beteckning. Som skäl härför har främst anförts, att konsumenterna med nuvarande bestämmelse, vilken icke ger annat skydd mot förväxling av olika glassorter än att beteckningen gräddglass förbehålles glass innehållande minst 12 gram mjölkfett per 100 gram, kan vilseledas i avseende på sammansättningen av den tillhandlade varan. Genom att all slags glass — oavsett om däri som fett-råvara ingår margarin eller fettemulsion eller om fett överhuvudtaget ingår — får säljas under benämningen glass, anser motionärerna konsumenternas möjlighet att särskilja den bättre, av mjölkfett tillverkade glassen från annan glass vara otillräcklig. Vidare har som motivering åberopats, att ett genomförande av den föreslagna ändringen skulle bereda avsättning av en del av det inhemska överskottet på mjölkfett.

Beträffande det av motionärerna i första hand åberopade motivet, det påstådda kvalitativa företrädet hos glass vari mjölkfett ingår, har flera remissorgan under hänvisning till de inom modern fettforskning uppnådda resul-

taten ifrågasatt, om glass som innehåller annat fett än mjölkfett ur kvalitativ synpunkt är underlägsen övriga glassorter.

Det är emellertid sannolikt, att en hel del konsumenter faktiskt tillmäter glassens sammansättning betydelse och oberoende av hur det verkligen kvalitetsmässigt sett förhåller sig föredrar glass med mjölkfett framför annan glass. Det är likaledes antagligt, att åtskilliga konsumenter icke vet om att vissa glassvaror tillverkas av annat fett än mjölkfett eller utan fett alls. Utskottet anser denna bristande kännedom i och för sig vara en olägenhet, som i möjligaste mån bör undanröjas.

Även om den av motionärerna anvisade ordningen synes vara ett sätt på vilket detta önskemål skulle kunna förverkligas, talar likväl enligt utskottets mening tungt vägande skäl emot en ändring av livsmedelsstadgan i enlighet med förslaget.

Först bör framhållas att det från franskan inlånade svenska ordet glass («is») icke innebär annan bestämning än att det gäller en frusen vara. Glass har också hittills i vårt land använts som en allmänt vedertagen beteckning för en viss varutyp, utan att detta inneburit någon bestämning av varans ingredienser eller kvalitet. Att förbehålla en sådan allmän varubestämmelse för en produkt endast under förutsättning att den framställts på visst sätt skulle då vara att våldföra sig på gängse språkbruk. Utskottet finner därför en ändring i enlighet med det föreliggande motionsförslaget knappast överensstämmande med de syften livsmedelsstadgan väsentligen har att tillgodose — att skydda konsumenterna mot mindervärdiga livsmedel och att främja redligheten i livsmedelshandeln.

Härtill kommer en viktig omständighet, som enbart den ger anledning till starka betänkligheter mot motionärernas förslag, nämligen att många glassfabrikanter vid ett genomförande därav obehörigen skulle hindras i sin näringsutövning och tvingas antingen att övergå till fabrikation av glass med mjölkfett eller att ändra inarbetade firmor och varubeteckningar, vari ordet glass ingår.

Vad angår det andra i motionerna åberopade skälet, önskemålet att främja en tillräcklig mjölkavsättning inom landet, vill utskottet för sin del uttala, att detta syfte — vilket i och för sig är behjärtansvärt — icke gärna ensamt motiverar en ändring av livsmedelsstadgan, vilken är avsedd att tjäna helt andra ändamål, utan bör tillgodoses i ett större jordbrukspolitiskt sammanhang.

Av anförda skäl kan utskottet icke ge sin anslutning till förslaget såsom det av motionärerna utformats.

Detta innebär dock icke att utskottet ej delar motionärernas uppfattning om värdet av konsumentupplysning i förevarande hänseende. Oberoende av vilken glass som i verkligheten är bäst, synes det vara av värde för alla i sammanhanget berörda parter, att konsumenterna äger tillgång till sådan

upplysning om glassens sammansättning, att de kan göra ett medvetet val mellan olika glassorter. Detta skulle kunna åstadkommas antingen genom föreskrift, att all glass — i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller i de övriga nordiska länderna — skall saluföras under dubbelbenämning såsom t. ex. gräddglass, mjölkglass, fruktglass eller emulsionsglass eller genom införande av varudeklarationsskyldighet.

Det förra alternativet torde emellertid medföra delvis samma olägenheter i avseende å inarbetade firmor och varubeteckningar som förut påvisats bli följderna av motionärernas förslag. Allmänt nyttjade benämningar som exempelvis jordgubbsglass, chokladglass o. s. v. skulle alltså icke bli tillåtna, i varje fall ej utan ett tillägg angående sammansättningen, som skulle bli alltför tyngande för användning i vardagligt bruk. Utskottet finner sig därför icke böra förorda denna lösning.

Däremot anser utskottet att införande av någon form av skyldighet att deklarerera glassens fettsammansättning å de förpackningar, vari den tillhandahålles, borde närmare prövas. Enligt vad utskottet under hand inhämtat överbäges emellertid bland de fabrikanter som tillverkar glass med mjölkfett en frivillig märkning av glassförpackningarna. Det förefaller därför icke utslutet, att frågan om sådan varudeklaration å förpackningarna kunde lösas på frivillighetens väg. Förmodligen skulle många konsumenter föredra glass, vars fettsammansättning de erhåller upplysning om genom förpackningen, framför glass av därvidlag okänt innehåll. Under sådana omständigheter finner utskottet f. n. icke anledning förorda riksdagen att vidta någon åtgärd i frågan.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionerna I: B 148 och II: B 190 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 november 1958

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Oswald, Lindahl, Grym, Axel Jansson, Ivar Persson, Ebbe Ohlsson, Kristiansson och Gustafsson;

från andra kammaren: herrar Levin, Ahman, fru Torbrink, herrar Bengtsson i Halmstad, Stiernstedt, Jansson i Benestad, fru Lindberg och herr Hedin.